

**Проектування змісту дисципліни «Матеріалознавство»
для студентів спеціалізації «художній текстиль» напрямку підготовки «Культура і
мистецтво»**

У статті на основі проведеного аналізу технік виготовлення виробів декоративного мистецтва, якими оволодівають студенти кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання Хмельницького національного університету в процесі підготовки художників декоративного мистецтва спеціалізації «Художній текстиль» запропоновано зміст навчальної програми «Матеріалознавство» за компетентністним підходом до навчання. У процесі аналізу розглянуто техніки в'язання (спицями, гачком, макраме) і вишивка; печворк (клаптикова техніка), текстильна пластика; валяння й килимарство; всі види розпису та швейні вироби. Встановлено, що всі різновиди матеріалів, які застосовуються при виготовленні одягу, в певному обсязі присутні у всіх обраних техніках. Тому зміст програми дисципліни «Матеріалознавство» сформовано на розгляді пакету матеріалів для одягу. Розроблена програма «Матеріалознавство» для спеціалізації «художній текстиль» враховує сучасні вимоги щодо змісту та оформлення навчальних програм. Основні завдання дисципліни розкрито завдяки компетентністному підходу та реалізовано в інформаційному наповненні програми. За основну мету викладання дисципліни «Матеріалознавство» обрано формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців декоративного мистецтва спеціалізації «Художній текстиль» у сфері матеріалознавства.

Ключові слова: зміст, програма, матеріалознавство, техніки декоративного мистецтва, вироби ДМ, компетентністний підхід, проектно-технологічна діяльність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Як відомо, декоративне мистецтво (ДМ) охоплює низку галузей творчості, присвячених створенню художніх виробів, призначених насамперед для побуту [1]. У процесі створення виробів ДМ з текстилю можна виділити два напрями: виготовлення полотна, яке матиме художню цінність і буде витвором ДМ (тканні візерункові полотна; килимки; гобелени; в'язані вироби тощо) та декорування готового полотна різними способами його оздоблення (вишивання; розпис; аплікація тощо) й можливе виготовлення з нього будь-якого швейного виробу, зокрема й одягу. Вибір технік художньої обробки текстильних матеріалів, призначених для обов'язкового освоєння їх студентами, впливає на зміст та обсяг навчального матеріалу дисципліни «Матеріалознавство».

У зв'язку із цим існує нагальна потреба у розробленні програми дисципліни «Матеріалознавство» з урахування специфіки різноманітних технік, якими опановують сьогодні студенти спеціалізації «художній текстиль» під час навчання у межах спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» напрямку підготовки 02 «Культура і мистецтво».

Стаття написана відповідно до плану науково-дослідницької роботи кафедри теорії та методики ТПН ХНУ – «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця».

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Різні аспекти професійного становлення та питання мистецької освіти розглядали О. Н. Дем'янчук, Л. А. Кондрацька, Л. М. Масол, Н.С.Миропольська, В. Ф. Орлов, О. М. Отич, В. О. Радкевич, О. П. Рудницька, О. П. Щолокова та ін. Засоби оптимізації фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах висвітлено у працях М. А. Кириченка, І. М. Кириченка, С. В. Коновець, В.С.Кузіна, П. В. Лосюка, В. М. Сироти, М. М. Ростовцева та ін. Шляхи розвитку творчого потенціалу майбутніх педагогів-митців досліджували Л. М. Любарська, М. І. Резніченко, О. В. Ткачук, Є. В. Шорохов, В.Г.Щербина та ін. Однак, незважаючи на значний інтерес учених до мистецької освіти, питання змісту дисципліни «Матеріалознавство» у цій галузі залишаються недостатньо висвітленими.

Формулювання цілей статті... Завдання статті – на основі аналітичного огляду видів і технік художньої обробки текстильних матеріалів, що застосовуються під час виготовлення виробів ДМ у процесі навчальної діяльності студентів майбутніх художників декоративного мистецтва спеціалізації «художній текстиль» проаналізувати розроблену адаптивну навчальну програму підготовки цих фахівців з дисципліни «Матеріалознавство».

Виклад основного матеріалу... У дослідженнях С. Батишева зазначено, що відбір навчального матеріалу слід здійснювати на основі ретельного аналізу трудових функцій фахівця, з

розширеним використанням опису приладів і технологічних процесів [6]. Ця позиція вимагає уточнення змісту дисципліни «Матеріалознавство» з урахуванням використання традиційних технік декоративного мистецтва зокрема текстильних виробів в сучасних умовах [5; 6].

У процесі усього періоду навчання студенти оволодівають такими техніками художньої обробки текстильних матеріалів: в'язання і вишивка (1-2-й семестр); печворк (клаптикова техніка), текстильна пластика (3-4-й семестр); валяння й килимарство (5-6-й семестр); всі види розпису (7-й семестр). Також, студенти мають змогу опанувати технологією виготовлення швейних виробів. Найвищим і найскладнішим видом декоративного мистецтва, який тісно пов'язаний з обробкою текстильних матеріалів та текстильною пластикою, є одяг. Твором декоративного мистецтва швейний виріб, зокрема одяг, стає лише тоді, коли він має художню цілісність й у ньому присутні, здебільшого, ручні види декорування (вишивка, розпис тощо) [1].

Відповідно для виготовлення виробів з текстилю необхідні знання видів, будови і властивостей як текстильних матеріалів, так і інших матеріалів, що можуть застосовуватися в якості оздоблення. Для більш повного уявлення та правильного формування змісту курсу «Матеріалознавство» розглянемо особливості кожної з вище зазначених технік художньої обробки текстильних матеріалів [4; 5].

В'язання – вид ДМ, виготовлення в'язаного полотна вигинанням безперервної, цілісної нитки у петлях, що по-різному переплітаються між собою [1;3]. Студенти освоюють три різновиди в'язання: спицями, гачком та вузликівне плетіння – макраме. В'язанні вироби виготовляються з пряжі та ниток різної будови та волокнистого складу. Макраме найчастіше виготовляють зі шнура або з пряжі високого кручення.

Вишивка – орнаментальне або сюжетне зображення на основі готового полотна, виконане різноманітними ручними або машинними швами. Вибір тканини і ниток для вишивки залежить від призначення виробу, характеру узору та способу його виконання. Так для художньої гладі застосовують різні щільні види тканин, а для лічильних видів вишивки – з розрахунком, найбільш підходять тканини полотняного переплетення. Також для в'язання і вишивки застосовують різні види пряжі та ниток (петельна, меланжева, муліне, сінель, шнур, тасьма, сутаж, стрічки, металізовані та шовкові нитки).

«Печворю» (клаптикова техніка, текстильна пластика) передбачає отримання цілісного виробу зі шматочків текстильних матеріалів (клаптиків) [1;3]. У результаті роботи отримують полотно з новим кольорним рішенням, візерунком та фактурою. Для отримання необхідного композиційного рішення застосовують різноманітні текстильні матеріали (клаптики тканин) не тільки різного кольору, а й різної фактури, рисунків, текстур та властивостей. Крім того, для підсилення художньої виразності текстильної композиції її можуть доповнювати фурнітурою та іншими оздоблювальними матеріалами.

«Валяння» (або валка) – виготовлення вовняних виробів та їх ущільнення способом зчеплення і переплетення між собою волокон вовни. Розглядається два способи валяння вовни: мокре і сухе. Також виготовляють вироби вже з готового фетру.

Розпис тканин – нанесення на поверхню тканини певних узорів чи сюжетних композицій за допомогою спеціальних фарбників та різних способів. Студенти під час навчання засвоюють наступні види розпису: вільний розпис, вузликова техніка фарбування тканин, холодний та гарячий батик, трафаретний спосіб нанесення рисунку на полотно, друк.

Робота зі створення швейних виробів відбувається у двох напрямках: розробка і виготовлення виробу та його декорування.

Для кращого уявлення про змістовне наповнення дисципліни «Матеріалознавство» проведено аналіз видів матеріалів, що застосовуються у процесі виготовлення виробів ДМ з текстилю (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз технік та видів матеріалів, що застосовуються при виготовленні виробів ДМ з текстилю

Техніка	Основні матеріали, що застосовуються при виготовленні виробів	Додаткові матеріали, що застосовуються при виготовленні виробів	Матеріал, яким необхідно володіти для виконання виробу
В'язання	Пряжа різного складу і фактури Нитки різного складу і фактури	волокнистого волокнистого	Види, будова і властивості текстильних волокон і ниток.

Вишивка	Полотно або сітка, як основа Пряжа Нитки Стрічки Шнури Тасьма Сутаж Металізовані нитки	Фурнітура Бісер Стеклярус	Види, будова і властивості текстильних волокон і ниток. Види, будова і властивості пряжі і текстильних ниток. Види та асортимент матеріалів для оздоблення. Асортимент тканини. Види переплетення тканин.
Печворк (клаптикова техніка)	Основа. Текстильні матеріали (клаптики): тканини; трикотажні і неткані полотна; прикладкові матеріали, скріплюючі матеріали	Фурнітура Бісер Стеклярус Шкіра Хутро Пряжа Нитки Стрічки Шнури Тасьма Сутаж Металізовані нитки	Асортимент швейних матеріалів та їх властивості. Властивості матеріалів. Матеріали для з'єднання деталей виробів. Види та асортимент матеріалів для оздоблення.
Валяння	Вовняна пряжа Фетр	Фарбники	Види пряжі та її властивості. Принцип отримання нетканих полотен.
Розпис тканин	Тканини Фарбники	Віск Крохмаль	Асортимент тканин. Властивості тканин. Види фарбників та напрямки їх застосування.
Швейні вироби	Матеріал верху Матеріал прокладки Матеріал підкладки Матеріали для скріплення Оздоблювальні матеріали Фурнітура		Види, будова і властивості текстильних волокон і ниток. Види, будова швейних матеріалів. Асортимент швейних матеріалів. Властивості матеріалів. Матеріали для з'єднання деталей виробів. Види та асортимент матеріалів для оздоблення, для з'єднання деталей виробів.

З таблиці видно, що найбільш інформативною є робота зі швейними виробами. Тому при розробці програми дисципліни «Матеріалознавство» перевагу в обсязі та змісті навчального матеріалу надано швейним виробам. Крім того, аналіз навчального матеріалу, яким необхідно оволодіти студенту для виконання виробів у будь-якій із зазначених технік, показав, що він є складовою частиною при виготовленні одягу.

Розроблена нами програма «Матеріалознавство» для спеціалізації «художній текстиль» враховує сучасні вимоги щодо змісту та оформлення навчальних програм. Основні завдання дисципліни розкрито завдяки компетентністному підходу та реалізовано в інформаційному наповненні програми. Програма дисципліни «Матеріалознавство» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», спеціалізації «Художній текстиль».

Предметом навчальної дисципліни є матеріал – його види, будова та властивості текстильних волокон; асортимент матеріалів, що застосовуються при виготовленні текстильних виробів ДМ.

Програма навчальної дисципліни містить наступні змістовні модулі:

1. Загальні відомості про будову та отримання текстильних матеріалів.
2. Виробництво та асортимент швейних матеріалів.
3. Матеріали для з'єднання деталей та оздоблення виробів.
4. Властивості текстильних матеріалів.

Метою викладання дисципліни «Матеріалознавство» є формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців декоративного мистецтва спеціалізації «Художній текстиль» у сфері матеріалознавства, також формування бази теоретичних знань про будову, властивості та асортимент швейних матеріалів та практичних навичок професійного використання швейних матеріалів для створення виробів ДМ.

Основними завданнями дисципліни «Матеріалознавство» є формування професійних компетенцій – системи знань, вмінь і навичок з матеріалознавства з метою їх використання у майбутній професійній діяльності студентів спеціалізації «Художній текстиль».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати класифікацію текстильних волокон і ниток; види, будову і властивості текстильних волокон і ниток; системи прядіння пряжі; види, будову та способи отримання текстильних та швейних матеріалів; асортимент та властивості текстильних та швейних матеріалів; асортимент та властивості матеріалів для з'єднання деталей виробів та їх оздоблення.

По закінченню вивчення дисципліни «Матеріалознавство» студенти повинні вміти: розпізнавати волокнистий склад текстильних волокон і матеріалів; розрізняти види текстильних і швейних матеріалів; знати асортимент і напрями застосування швейних матеріалів; визначати переплетення тканин; добирати пакет матеріалів для виготовлення виробу ДМ у певній техніці.

Результатом освоєння дисципліни «Матеріалознавство» мають бути сформовані такі компетенції:

- оперування відомостями про види і властивості текстильних волокон і ниток; способи прядіння; будову текстильних і швейних матеріалів; асортимент та властивості текстильних і швейних матеріалів; призначення текстильних і швейних матеріалів; види переплетення тканин;
- володіння способами визначення волокнистого складу текстильних волокон, ниток та матеріалів; виду переплетення тканин; виду фарбування та оздоблення; виду поверхні матеріалу;
- орієнтування у видах та асортименті сучасних текстильних та швейних матеріалах;
- володіння уміннями та навичками підбору пакету матеріалів для виготовлення виробів ДМ.

Відповідно до навчального плану дисципліна «Матеріалознавство» має наступний розподіл годин за видами робіт (табл.2).

Таблиця 2

Розподіл годин дисципліна «Матеріалознавство» відповідно до навчального плану

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни		Кількість годин				Форма семестрового контролю
			Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття			Самостійна робота, в т.ч. ІРС	
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи		
Д	1	1	4,0	120	51	17	34	69	1

Для реалізації поставленої мети та основних завдань дисципліни нами запропоновано наступне тематичне планування (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика розподілу навчального матеріалу за видами робіт

№ тижня	Тема лекції (2 год.)	Тема лабораторного заняття (4 год.)	Зміст самостійної роботи студента	Годин
---------	----------------------	-------------------------------------	-----------------------------------	-------

Модуль № 1. Загальні відомості про будову та отримання текстильних матеріалів				
1	Класифікація текстильних волокон і ниток. Будова і властивості текстильних волокон.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 1.	5
2		Ознайомлення з різновидами матеріалів, що застосовуються у процесі виготовлення виробів декоративно мистецтва.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до захисту лабораторної роботи № 1.	4
3	Прядильне виробництво. Загальна характеристика процесу виробництва тканин.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 2.	4
4		Вивчення фізико-хімічних властивостей волокон.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до захисту лабораторної роботи № 2.	4
Модуль № 2. Виробництво та асортимент швейних матеріалів				
5	Класифікація та характеристика переплетень тканин.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 3	4
6		Аналіз утворення переплетень тканин	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до захисту лабораторної роботи № 3	4
7	Загальна характеристика процесу виробництва трикотажних та нетканих полотен.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 4.	4
8		Вивчення асортименту трикотажних та нетканих полотен.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до захисту лабораторної роботи № 4. Підготовка до ТК-1 (теми 1-8).	4
9	Асортимент тканин.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 5. ТК-1.	4
10		Вивчення асортименту тканин.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до захисту лабораторної роботи № 5.	4
11	Загальна характеристика швейних матеріалів, що застосовуються під час виготовлення виробів декоративно мистецтва.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 6.	4
12		Вивчення асортименту швейних матеріалів,	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до	4

		що застосовуються у процесі виготовлення виробів декоративно мистецтва.	захисту лабораторної роботи № 6.	
Модуль № 3. Матеріали для з'єднання деталей та оздоблення виробів.				
13	Характеристика видів, призначення і властивостей швейної фурнітури, оздоблювальних матеріалів та швейних ниток.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 7.	4
14		Вивчення асортименту фурнітури, оздоблювальних матеріалів та швейних ниток.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до захисту лабораторної роботи № 7.	4
Модуль № 4. Властивості текстильних матеріалів.				
15	Характеристика геометричних та механічних властивостей текстильних матеріалів.		Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання лабораторної роботи № 8.	4
16		Визначення драпування та жорсткості тканин.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до захисту лабораторної роботи № 8. Підготовка до ТК-2 (теми 9-16).	4
17	Характеристика фізичних та формотворних властивостей текстильних матеріалів.		Опрацювання лекційного матеріалу ТК-2.	4

Висновки... Розроблена та запропонована нами програма навчальної дисципліни «Матеріалознавство» враховує специфіку технік, які опановують студенти під час навчання, та сучасні вимоги щодо структури та форми навчальної програми. У розробці програми реалізовано дидактичні принципи навчання, застосовано компетентністний підхід. Зміст програми забезпечує проектну діяльність студентів у межах дисциплін декоративного мистецтва спеціалізації «художній текстиль». Таким чином, запропонована програма враховує сучасні тенденції розвитку суспільства та освіти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник. Т.2: Л - Я / І. В. Голод, В. І. Білик, Я. О. Кравченко, С. П. Лупій ; Кер. авт. колективу Я. П. Запаско . – Львів : Афіша, 2000 . – 279 с.
2. Давидовська В. О., Пенчук О. П. Розробка конструктивного рішення побудови схем-блоків з застосуванням техніки печворк / Технологія та дизайн. – № 3. – 2014. – КНУТД.
3. Козакевич О. В'язання як вид українського декоративно-ужиткового мистецтва / О.Козакевич // Мистецтвознавство 03. – 2004. – С. 99–113.
4. Оршанський Л.В. Декоративно-ужиткове мистецтво та етнодизайн – традиції і сучасність у художньо-трудоцій підготовці майбутніх учителів трудового навчання / Л.В.Оршанський // Инновационные образовательные технологии. – №1. – 2008. – С.77 – 82.
5. Проектування навчальних програм професійно-технічної освіти на основі потреб галузі й громади: Навчально-методичний посібник / Кол. Автор.: Пащенко О.В., Сергеева Л.М. та ін. За заг. ред. Л.І.Даниленко. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2007. – 164 с.
6. Тархан Л. З. Модернізація процесу підготовки бакалавров швейного профіля на інженерно-педагогічному факультеті в контексті Болонських вимог / Л. З. Тархан, Ю. А. Шереметьєва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2006. – № 12. – С. 110–119.

Транслітерований список літератури:

1. Dekoratyvno-uzhytkove mystetstvo: Slovnyk: Part 2: L – YA, I.V. Holod, V. I. Bilyk, UA.O. Kravchenko. S.P. Lupii; Kerivnyk avtorskoho Kolektyvu UA. O. Zapasko, Lviv, Afisha, 2000, 279 p.
2. Davydovska V. A., Penchuk O. P. Rozrobka konstruktivnoho rishenia pobudovy skhem-bloktiv z zastosuvanniam tekhniki pechvork., Tekhnolohiia ta dyzain, Volume 3, 2014, KNUTD.
3. Kozakevych O. Viazannia yak vyd ukrainskoho dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva, Mystetstvovnavstvo'03, 2004, pp. 99-113.
4. Orshanskyi L. V. dekoratyvno-uzhytkove mystetstvo ta etnodyzain – tradytsii i suchasnist u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia. Innovacionny'ye obrazovatelny'ye texnologii, Volume 1, 2008, pp.77 – 82.
5. Proektuvannia navchalnykh prohram profesiino-tekhnichnoi osvity na osnovi potreb haluzi i hromady: Navchalno-metodychnyi posibnyk, Kol. Avtor., Pashchenko O.V., Sergeieva L.M., ta in. Za zag. red. L.I. Danilenko, Kyiv, TOV «Etis Plus», 2007, 164 p.
6. Tarkhan L. Z. Modernizaciya processa podgotovki bakalavrov shvejnego profilya na inzhenerno-pedagogicheskom fakultete v kontekste Bolonskix trebovanij, YU.A. Sheremetieva, Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity, 2006, Volume 12, pp. 110–119.

Аннотация

Проектирование содержания дисциплины «Материаловедение» для студентов специализации «художественный текстиль» направления подготовки «Культура и искусство»

Мищенко Е. В.

В статье на основе проведенного анализа техник изготовления изделий декоративного искусства, которыми овладевают студенты кафедры теории и методики трудового и профессионального обучения Хмельницкого национального университета в процессе подготовки художников декоративного искусства специализации «Художественный текстиль», предложено содержание учебной программы «Материаловедение» с компетентностным подходом к обучению. В процессе анализа рассмотрены техники вязания (спицами, крючком, макраме) и вышивка; пэчворк (лоскутная техника), текстильная пластика; валяние и ковроделие; все виды росписи и швейные изделия. Установлено, что все разновидности материалов, применяемых при изготовлении одежды, в определенном объеме присутствуют во всех выбранных техниках. Поэтому содержание программы дисциплины «Материаловедение» сформировано на примере рассмотрения пакета материалов для одежды. Разработана программа "Материаловедение" для специализации «художественный текстиль» учитывает современные требования к содержанию и оформлению учебных программ. Основные задачи дисциплины раскрыты благодаря компетентностному подходу и реализовано в информационном наполнении программы. Основной целью преподавания дисциплины «Материаловедение» определено формирование профессиональных компетенций у будущих специалистов декоративного искусства специализации «Художественный текстиль» в сфере материаловедения.

Ключевые слова. *Содержание, программа, материаловедение, техники декоративного искусства, изделия ДМ, компетентностный подход, проектно-технологическая деятельность.*

Summary

Projecting the Content of the Discipline “Material Science” for the Students Specializing in “Art Textile” Direction of Preparation “Culture and Art”

Mishchenko O.V.

On the basis of the conducted analysis of the techniques of manufacturing products decorative arts that master the students of the department of theory and methods of labour and professional training of Khmelnytskyi National University in the process of preparation of painters of decorative art specialization “art textile” we proposed the content of the training program “Material Science” according to the competency training approach. In the process of the analysis we studied the techniques of knitting (with knitting needles, crochet, macrame) and embroidery; patchwork (patchwork technique), textile plastic; felting and carpet; all kinds of painting and garments. It was established that all types of materials used in manufactured garments to a certain extent are present in all the selected techniques. Therefore, the content of the program of the discipline “Material Science” is formed on the study of the set of materials for garments. The program “Material Science” for the specialty “Art Textile” takes into account the current requirements for the content and design of training programs. The main tasks of the discipline are revealed thanks to the competency approach implemented in the information content of the program. The main purpose of the discipline “Material Science” is formation of professional

competence of the future specialists of decorative arts specialization "Art Textile" in the field of materials science.

Key Words: content, program, material science, techniques of decorative art, decorative art products, competence approach, project-technological activity.

УДК: 745:7.016.4

Селезньова А. В.,

кандидат технічних наук, старший викладач

(м. Хмельницький)

Композиція подільського рушника

У публікації розглядаються особливості композиційної побудови подільського рушника. Особлива увага приділяється виявленню найбільш характерних (традиційних і нових) композиційних структур. На основі дослідження особливостей композиційної побудови традиційних народних рушників Подільського краю виділено три їх основних типи. Встановлено основні правила використання композиційних структур і їх компоювання між собою на полотні подільського рушника. Структурний аналіз орнаменту вишитого подільського рушника доповнений схематичними зображеннями, які дозволяють не тільки розширити і вдосконалити інформаційне поле з його проектування, але й відкрити нові підходи до створення його композиції.

Стаття спрямована на особистий художньо-естетичний розвиток студентів педагогічних і мистецьких навчальних закладів, застосування набутих знань та вмінь у подальшій педагогічній і творчій діяльності.

Ключові слова: подільський, народний, традиційний, рушник, композиційні структури, композиційна побудова, традиція, тип, компоювання, схема, зображення, полотно, проектування, підхід, створення, творча діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Важливим кроком у сучасних дослідженнях народного мистецтва Поділля є вивчення культурної спадщини цього регіону. Вишиті подільські рушники розглядаються як унікальний художній твір, який привертає до себе увагу не тільки народних майстрів, професійних художників, але й мистецтвознавців також. Цей об'єкт неодноразово виставляється на обласних та регіональних виставках народних майстрів Поділля, йому присвячується низка наукових праць та публікацій [10–11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Існує велика кількість видів вишивки, які належать культурній спадщині України, однак систематизацією аналізованого виду народного мистецтва Подільського регіону мало хто займався. Цінним і невичерпним внеском у освітлення і вивчення українського рушника в декоративно-прикладному мистецтві є наукові праці провідних українських мистецтвознавців Т. Кара-Васильєвої, В. Зайченко, Р. Захарчук-Чугай, Л. Булгакова, Ю. Мельничука та інших [1–8].

Слід зауважити, що більшість науковців приділяє свою увагу вивченню українського орнаменту та його символіки. Дослідженням цієї проблеми займалися А. Н. Афанасьєв, А. С. Гурська та ін.

Вивчення традиційних і сучасних мотивів у вишитих рушниках Поділля надзвичайно цікаве і актуальне. Ця тематика дослідження цікавить багатьох провідних спеціалістів-викладачів та студентів кафедри «Теорії та методики трудового та професійного навчання» Хмельницького національного університету (ХНУ) напряму «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Формулювання цілей статті... На основі наукового аналізу попереднього доробку та за матеріалами власних спостережень спробуємо дати комплексну мистецтвознавчу характеристику композиції вишивки подільського рушника як самобутнього явища декоративно-прикладного мистецтва України.

Виклад основного матеріалу... Український вишитий рушник – це художній твір, що несе в собі глибокий символічний зміст. У рушникових композиціях і орнаментах збереглися символічні обереги, древні магічні знаки, народні традиційні образи «світового древа», «богині-берегині» тощо [9, с. 10].

Отже, український вишитий рушник займає у нашій країні особливе місце. Він вважається неодмінним атрибутом у народних обрядах і сакральним предметом в дохристиянських і християнських віруваннях. Особливі події, що відбуваються у житті людини, такі як Різдво, Пасха, весілля, народження дитини, похорони, не обходились без рушника. Багато видів рушників